

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRKİYE VE AVUSTURYA EGİTİM SİSTEMLERİNİN KARSILASTIRILMASI

AUTHORS: Hasan Basri MEMDUHOGLU

PAGES: 545-559

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256315>

TÜRKİYE VE AVUSTURYA EĞİTİM SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Hasan Basri MEMDUHOĞLU*

Öz

Avusturya, Avrupa kültürünün ve batı uygarlığının özelliklerini yansıtan önemli bir üyesidir. Türkiye ise Cumhuriyetten bu yana batı uygarlığını ve yaşam şeklini benimsemekle birlikte bunları doğunun mistik değerleri ile sentezleyen bir ülkedir. Tarihte özellikle Viyana seferleri ile hatırlanan iki ülke arasındaki ilişkiler, bugün farklı zeminlerde sürdürülmektedir. Dünyada bilim ve sanat hayatına önemli katkılar yapmış ve Avrupa Birliği'nin önemli bir üyesi olarak Avusturya ile bu birliğin üyesi olma kararlılığını sergileyen Türkiye, köklü tarihlere ve kültürel miraslara sahip ve demokrasiyi benimsemiş iki ülke olarak çeşitli alanlarda birbirleriyle paylaşacakları önemli birikim ve zenginliklere sahiptir. Eğitim bu alanlardan biridir. Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, uyum görüşmelerinin başladığı ve sürmekte olduğu bir dönemde, bu birliğin önemli bir üyesi olan Avusturya eğitim sisteminin incelenerek Türkiye'nin eğitim sistemiyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesinin, bu uyum sürecinde Türkiye açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Alanyazın (literatür) taraması ile gerçekleştirilen betimsel tarama modelindeki bu çalışma, alana kuramsal katkı sağlamanın yanı sıra, Türkiye'de eğitim sistemine ilişkin karar alıcılara ve uygulayıcılara da kaynaklık oluşturabilecektir.

Anahtar Sözcükler: Türkiye, Avusturya, Türkiye Eğitim Sistemi, Avusturya Eğitim Sistemi.

Abstract

Austria is an important member of European Union reflecting European culture and Western civilization. On the other side, Turkey is a country synthesized the Oriental mystical values and Western civilization and lifestyle after foundation of Turkish Republic. These two countries' relations that are historically marked with especially by the Siege of Vienna are on a different basis today. Austria, an important member of the European Union, having important contributions to the international scientific and artistic fields; and Turkey, determined to become a member of the Union, have considerable knowledge and background to share as two democratic countries with long-established histories and cultural heritage. Education is one of those fields that will be helpful for Turkey to examine the education system of an important member of European Union. It is considered that making a comparative study for the education systems of these two countries, it will be beneficial for Turkey to examine the educational system of Austria in the process of adaptative negotiations for membership to the European Union. The literature review of that study did not only help to improve the theoretical framework in this area but also functioned as a source for decision makers concerning Turkish educational system.

Keywords: Turkey, Austria, Turkish Educational System, Austrian Educational System.

Türkiye ve Avusturya'nın Sosyal ve Siyasal Yapılanması

Bir ülkenin eğitim sisteminin şekillenmesinde pek çok faktör rol oynar. Bu faktörlerin en önemlileri o ülkenin sosyal ve siyasal yapılanması, demografik, ekonomik ve coğrafi durumudur. Bu nedenle Türkiye ile Avusturya eğitim sistemlerini doğru şekilde karşılaştırmak için iki ülkeyi belirtilen açılardan değerlendirmekte yarar vardır.

Avusturya 83.859 km²'lik yüzölçüme ve 2005 sayımına göre 8.131.400 kişilik nüfusa sahiptir (www.statistik.at). Türkiye'nin yüzölçümü ise 814.578 km² ve 2005 yılında beklenen nüfusu 72.065.000'dir. Türkiye'de, Avusturya'nın toplam nüfusunun yaklaşık iki katı kadar öğrenci bulunmaktadır. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde toplam 14.089.604 öğrenciye, 58.458 okul ve 589.004 öğretmenle eğitim hizmetleri sunulmaktadır (DİE, 2002). Çeşitli sosyo-ekonomik ölçütlere göre belirlenen insan gelişmişlik endeksine (human development index-HDI) göre dünyada 162 ülke arasında 16. sırada (www.statistik.at) olan Avusturya'da kişi başına düşen yıllık mili gelir 23 bin doların üzerindeyken (www.mapzones.com), Türkiye'de bu miktar 5.000 dolar civarındadır (www.hazine.gov.tr). Şüphesiz bu demografik ve ekonomik faktörler eğitim sistemini ve eğitimin niteliğini etkilemektedir.

Avusturya eyaletlere dayalı federal yönetim yapılanmasına sahiptir. Yönetim yetkisi merkezi federal hükümet ve eyaletler arasında paylaşılmıştır. Bu bakımdan Avusturya, yönetimde merkeziyetçiliği ve yerelleşmeyi belli ölçülerde uygulayan bir ülkedir. Türkiye ise geniş coğrafyasına ve büyük nüfusuna rağmen merkezden yönetilir. Tüm önemli kararlar Ankara'daki hükümet tarafından alınır. Yerelleşmeye ilişkin tartışmalar yapılmaya başlamasına ve kısmen gelişmeler sağlanmasına karşın Türkiye halen dünyadaki en katı merkeziyetçi ülkelerden biri sayılmaktadır. Eğitim sisteminin yönetimi de bu genel yönetim yapılanmasıyla paralellik göstermektedir. Eğitimle ilgili önemli politik, sosyal ve ekonomik kararlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınmaktadır. Bakanlığın bu kararları, 81 il ve 850 ilçede örgütlenmiş bulunan milli eğitim müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

Eğitim Sisteminin Yönetimi

Avusturya eğitim sisteminin tarihi, İkinci Dünya Savaşından beri geleneksel üst sosyal sınıflara dayalı yönetim anlayışından, tüm toplumsal katmanlara eşit fırsatlar sunan yönetim anlayışına doğru bir evrilme süreci olarak karakterize edilebilir. Özellikle 1962 yılındaki eğitim reformundan önce temel eğitimdeki

performanslarının yanı sıra ailelerinin sosyal sınıflarına ve statülerine göre ortaokullara yönlendirilen öğrencilere, bu reformlardan sonra eşitliğe dayalı seçme imkânları sağlanmaya çalışılmıştır (<http://countrystudies.us/austria>).

Avusturya'da yönetimde eyaletlerin önemli yetkileri bulunmasına karşın eğitimin yönetimi ve denetiminde merkezi hükümetin etkisi büyüktür. Eyaletlerin yetkileri daha çok akademik (program, yöntem) konularla ilgilidir. Bu yönüyle eğitim yönetiminde yerleşme kısmen uygulanmaktadır. Bu nedenle son yıllarda eğitimde demokratikleşme ve özerklik tartışmaları gittikçe artmaktadır (Buchberger, 1993). Merkez ve taşra olmak üzere ikili hiyerarşik yapıya sahip olan eğitim kurumları federal, eyalet ve bölge düzeyinde örgütlenmiştir. Federal Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı (Federal Ministry of Education, Science and Culture)*, eyalet eğitim kurulları (provincial school boards) ve il eğitim kurulları (district school boards); okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının yönetim ve denetimini ortaklaşa yürütmektedir. Eyalet yönetimleri zorunlu eğitim kapsamındaki devlet okullarının bakım, onarım ve işleyişinden sorumludur. Türkiye'de ise eğitimde bütün yetki Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) elindedir. MEB, okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki tüm devlet okullarının yönetim, finansman ve denetiminden sorumludur. İllerde bakanlığın taşra teşkilatları olan il milli eğitim müdürlükleri kurulmasına karşın ülkenin en uzak noktasındaki bir köyün öğretmen ataması bile merkezden yapılmaktadır. Ülke genelindeki bütün merkez ve taşra eğitim birimleri bakanlığa bağlı olarak çalışır ve bakanlığa hesap verir.

Avusturya'da eğitime ilişkin federal yasalar, diğer yasalardan farklı olarak meclisin ancak üçte ikilik çoğunluğu ile çıkarılabilir veya değiştirilebilir. Bu tür yasaların kabulü için meclisteki iki büyük siyasi partinin uzlaşması gerekir. Bu bir anlamda toplumsal uzlaşma demektir. Türkiye'de ise eğitim yasaları açısından böyle farklı bir uygulama yoktur.

Avusturya'da okullara özellikle *akademik özerklik* tanınmış ve bağımsız hareket etmeleri sağlanmıştır. Ortaöğretim okullarında veli, öğretmen ve öğrenci temsilcilerinden oluşan *okul toplum komiteleri* (*school community committees*) mevcuttur. Bu komiteler; okuldaki düzenlemeler ve okul etkinliklerinin planlanması

*2000 yılına kadar Federal Eğitim ve Kültür Bakanlığı (the Federal Ministry of Education and Cultural Affairs) okullardan, Federal Bilim ve Ulaştırma Bakanlığı (the Federal Ministry of Science and Transport) ise üniversitelerden sorumluydu. 2000 yılındaki düzenlemeyle iki bakanlık birleştirilerek, her ikisinin alanından sorumlu tek bakanlık olan Federal Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı (the Federal Ministry of Education, Science and Culture/Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur) kurulmuştur.

konularında alınan kararlarda söz sahibidirler. Buna ilişkin olarak veli danışma günleri, toplumsal sorunları tartışma günleri gibi etkinlikler düzenlenir. Ayrıca bütün ilk, orta ve özel okullarda sınıf öğretmenleri ve velilerden oluşan *sınıf forumları (class forums)* kurulmuştur. Bu forumlar, sınıflarda eğitim öğretimin planlanması, etkinliklerin yürütülmesi ve sorunların giderilmesi konusunda söz sahibidir. Sınıf forumları bir araya gelerek *okul forumlarını (school forums)* oluştururlar. Bu bağlamda öğrenci ve velilerin okullarda eğitim-öğretimin planlanmasında, yürütülmesinde ve okulların yönetiminde önemli oranda söz sahibi oldukları söylenebilir (www.bmsg.gv.at). Okul komitesinin ya da okul forumunun üçte ikilik oyunu aldıkları takdirde okullara kendi programları ile ilgili düzenlemeleri yapma, farklı müfredat seçebilme ve haftalık programı oluşturma yetkisi tanınmıştır. Türkiye’de ise okutulacak müfredat ve haftalık program standarttır ve bunun üzerinde okulların değişiklik yapma inisiyatifi yoktur.

Avusturya’da toplumun katılımcı anlayışla eğitim üzerinde önemli etkisi vardır. Federal hükümet, bakanlık ve eyalet eğitim kurulları eğitime ilişkin düzenlemeleri yapmadan önce işçi-işveren, öğretmen, veli ve gençlik örgütlerinin görüşlerini alır ve değerlendirirler. Okulda eğitim ile ilgili kararların alınmasında bu kararlardan etkilenen öğretmenler, öğrenciler, veliler, öğretmenler konseyi ve sınav kurulu gibi kişi ve grupların temsilcileri söz sahibidir. Sınıf ve okul forumlarını oluşturan öğrenciler, veliler ve öğretmenler; müfredat belirleme, haftalık programlar yapma ve tatillere karar verme yetkisine sahiptirler. Türkiye’de öğrenci temsilcilikleri ve öğrenci meclisleri kurulmasına ve bu anlamda gelişmeler sağlanmasına karşın bunlar yetersizdir. Veliler ve sivil toplum örgütleri, baskı grupları olarak eğitimi etkilemelerine rağmen bu konularda yapısal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Eğitimin Amaçları

Verilen eğitimin amaçları bakımından Avusturya ile Türkiye eğitimi arasında benzerlikler olduğu gibi farklıklar da bulunmaktadır. Avusturya’da gerek eğitimin genel amaçları ve gerekse her eğitim kademesinin özel amaçları belirlenirken öncelikle dini ve etik değerlere vurgu yapılır. Temel amaç eğitim yoluyla öğrencilerin potansiyel yetenek ve becerilerinin dini, etik ve sosyal değerlerle uyumlu bir şekilde geliştirilmesi, evrensel değerlerin benimsenmesi ve onlara doğruyu, iyiyi ve güzeli takdir etme bilincinin kazandırılmasıdır. Ayrıca bir alanda aşırı uzmanlaşmış yurttaşlar yetiştirmek yerine bilimsel bütünlük içinde çok yönlü

evrensel entelektüeller yetiştirmek hedeflenir (www.ibe.unesco.org; http://nt5.scbbs.com). Türkiye’de temel amaç milli değerleri benimsemiş iyi yurttaşlar ve iyi meslek sahipleri yetiştirmektir.

Avusturya eğitiminin temel ilkelerinden biri kolaylaştırıcılık ya da yardımcı olma ilkesidir. Bu ilke, toplumda da kabul gören genel bir yaşam felsefesi olarak benimsenmiştir. Her Avusturyalı gibi, öğrenciler, öğretmenler ve akademisyenler de kendilerini bir başkasının yardımında ve hizmetinde, kendisine başvurulduğunda bütün zorlukları gidermekle, işleri kolaylaştırmakla ve hızlandırmakla görevli görür. Bu anlayış okullarda sürekli kazandırılmaya çalışılır. Okullarda bu ilke “yardıma amadilik, yardım için fırsat kollama, tetikte bulunma (Hilbereitschaft)” şeklinde ifade edilmektedir (İnan, 1972).

Zorunlu Eğitim

Her iki ülkede de altı yaşında başlayan zorunlu eğitim karma ve parasızdır. Türkiye’de sekiz yıl olan ve 12 yıla çıkarılması tartışmaları başlayan zorunlu eğitim kesintisiz şekilde uygulanırken, Avusturya’da bu süre dokuz yıldır ve 4+4+1 ya da 4+5 şeklinde uygulanmaktadır. Avusturya’da ayrıca ilköğretimden önce bir hazırlık sınıfı bulunmaktadır. Bu sınıfa zorunlu eğitim çağında olup ilköğretimde zorlanan öğrenciler devam etmektedir.

Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri

Avusturya eğitim sisteminde çeşitli eğitim sorunları ve yönlendirmelere ilişkin öğrencilere ve velilere yönelik yaygın bir danışmanlık ağı mevcuttur. Türkiye’de okullarda rehber öğretmenler görev yapmaktadır. Ayrıca her ilde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan Rehberlik ve Araştırma Merkezleri mevcuttur.

Özel Okullar

Her iki ülkede de özel okullar bulunmaktadır. Avusturya’da ilk ve ortaöğretim okullarının yaklaşık % 11’i özel okuldur. Özel okullar genellikle kilise, dini cemaat ve gruplara bağlı olarak açılır. Bu okullarda belli ölçülerde bağlı oldukları dini grupların etkisinde eğitim sürdürülmektedir. Bu okulların öğretmenlerinin eğitimi de çoğunlukla Katolik Kilisesi tarafından yürütülmektedir. Seçkin/elitist eğitim anlayışına sahip olan bu okullar devlet okullarına göre katı

disiplin anlayışları ile ün yapmışlardır (<http://countrystudies.us/austria;www.eurydice.org>). Türkiye’de ise dini ya da başka grupların okul açması yasaktır. Açılan bütün özel okullarda, Öğretimin Birleştirilmesi Yasası (Tevhid-i Tedrisat) gereği devlet okullarındaki standart müfredat uygulanmaktadır ve bu okullar MEB tarafından sürekli denetlenmektedir (<http://countrystudies.us/austria;http://www.eurydice.org>).

Okullaşma Oranları

Okullaşma oranları bakımından Avusturya ile Türkiye arasında önemli farklar bulunmaktadır. Avusturya’da okullaşma oranları okulöncesinde % 90,5, ilköğretimde % 100 ve ortaöğretimde % 88,77’dir. Türkiye’de ise bu oranlar sırası ile okulöncesinde % 16, ilköğretimde % 91 ve ortaöğretimde % 55’tir. Şüphesiz bu oranlar ülkelerin sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile yakından ilgilidir. Okullaşma oranları ve özellikle kız çocuklarının eğitimi konusunda Türkiye’de son dönemlerde önemli gelişmelerin kaydedildiği söylenebilir.

Değerlendirme ve Sınıf Geçme

Öğrencileri değerlendirme açısından iki ülke arasındaki farklılıklar dikkat çekmektedir. Avusturya’da ilköğretimde sınıfta kalma yoktur. Sınıf veya okul kurulunun kararıyla dönem ortasında veya yıl sonunda notla değerlendirmenin yanısıra sözlü değerlendirme de yapılabilir. Bu dönemde özel durum gösteren bazı öğrenciler velilerinin de görüşü alınarak durumlarına göre üst veya alt sınıflara alınabilirler. Öğrenciler hazırlanan yıllık rapordaki başarılarına göre değerlendirilirken, özellikle yılın son dönemlerindeki değerlendirmeler daha çok belirleyici olmaktadır. Verilen notların dereceleri şöyledir: 1: Çok İyi, 2: İyi, 3: Orta, 4: Yeterli, 5: Yetersiz. Türkiye’de ise velinin görüşü alınarak sınıf tekrarı yaptırılabilir. Notların dereceleri Avusturya’dakinin tam tersidir: 1: Başarısız, 2:Geçer, 3:Orta, 4:İyi, 5:Pekiyi.

Yükseköğretim

Avusturya’da toplam 22 bilim ve altı sanat üniversitesi (akademi) mevcuttur. Özel üniversitenin bulunmadığı ülkede yükseköğretim parasızdır. Bunun yanısıra üniversitelerden bağımsız mesleki yüksekokullar mevcuttur (Leitner, 1992; www.ibe.unesco.org). Türkiye’de ise devlet üniversitelerinin yanısıra özel vakıf

üniversiteleri mevcuttur. Özel üniversitelerde eğitim ücretlidir ve bazı üniversitelerde bu ücretler çok yüksektir. Devlet üniversitelerinde de öğrencilerden her dönem bölümlere göre miktarı değişen öğrenim harçları alınmaktadır. İki ya da dört yıllık yüksekokullar da üniversitelerin bünyesinde eğitim vermektedir.

Avusturya üniversitelerinde eğitim Humboldt felsefesine dayanmaktadır. Berlin Üniversitesi'nin kurucusu ünlü dil bilimci ve filozof Wilhelm von Humboldt'un Avrupa'nın yükseköğretiminde çığır açan üç temel ilkesi bu felsefenin özünü oluşturur: Eğitim ve araştırmanın ayrılmaz birliği, öğrenme ve öğretim serbestliğini kapsayan akademik özgürlük ve çok yönlü evrensel entelektüeller yetiştirmek. Bu bağlamda bilimsel araştırmalara, akademik özgürlüğe ve (bir alanda aşırı uzmanlaşmış vatandaşlar yetiştirmek yerine) çok yönlü evrensel entelektüeller yetiştirmeye özel vurgu yapılır (Bertilsson ve Nybom, 1991; Thomas, 1973).

Üniversite öğrencileri uzmanlık alanlarına yönelmeden önce ilk yıllarda doğa bilimleri, sosyal bilimler ve felsefe alanlarında temel eğitim almaktadırlar. Yüksek lisans (Master) ve doktora düzeyindeki eğitimlerde de Humboldt'un üçüncü temel ilkesine uygun olarak öğrenciler farklı alanlardan dersler alırlar ve yeterlilik sınavları ile tez savunmaları bu farklı alanlarca ortak olarak yapılır (Bertilsson ve Nybom, 1991). Türkiye'de ise üniversitedeki eğitim entelektüel ve bütüncül bakış açısı kazandırmaktan ziyade aşırı uzmanlaşmaya dayalı mesleki yeterlikler kazandırmaya yöneliktir. Lisans ve lisansüstü programlar belirli alanların dar kalıplarına sıkıştırılmış, bilimsel bütünlük ihmal edilmiştir. Bir öğrencinin başka alanlardan ders alması, farklı alanlarda lisansüstü çalışmak istemesi, bir öğretim üyesinin farklı bir alanda bilimsel araştırma ve bilimsel üretim yapması ve bunun gibi davranışlar alan taassubuyla başka alanlara müdahale ve alan ihlali olarak değerlendirilmekte, hoş karşılanmamakta ya da kolay kabul görmemektedir. Disiplinler arası eğitimin ihmal edildiği bu yaklaşım şüphesiz bilimsel bütünlüğü kavramayı zorlaştırmaktadır.

Her iki eğitim sisteminde de üniversiteye giriş sınavları düzenlenmektedir. Bu sınav sonuçlarına göre yapılan tercihler doğrultusunda üniversitelere yerleştirme yapılmaktadır. Ayrıca Avusturya'da üniversiteye başvuru için ikinci kademe ortaöğretim okullarından alınan olgunluk belgisi gereklidir. Seçilen programa bağlı olarak öğrencilerden tamamlayıcı bir sınava girmeleri istenebilir (MEB, 2006:50). Türkiye'de adaylar okudukları lise türlerine yakın alanları tercih etmek durumundadırlar. Aksi halde, başka alanları tercih ettikleri takdirde puanları önemli oranda düşmektedir. Örneğin bir meslek lisesi mezunu aday, yabancı dil sınavındaki 100 sorunun hepsini doğru cevaplandığı halde, alanı dışında tercih yaptığı için

yabancı dil puanı ile bir yükseköğretim programına yerleşememiştir. Avusturya eğitim sisteminde bu tür bir tercih sınırlaması ya da alan dışı tercihlere ilişkin dolaylı bir kısıtlama yoktur.

Avusturya’da öğrencilere dolaylı ya da doğrudan maddi destek sağlanır. Bütçede en büyük payı oluşturan ve sosyal devlet ilkesi gereği yapılan dolaylı yardımlar; aile yardımı, aile veya kişisel sigorta desteği, çocuğu üniversitede okuyan ailelere yapılan vergi kesintileri şeklinde yapılmaktadır. Doğrudan yardımlar ise akademik başarıya ve performansa göre yapılır. Öğrencilerin % 9’unun aileleri doğrudan devlet yardımından yararlanmaktadır. Ülkede kitap ve benzeri eğitim materyalleri oldukça ucuzdur. Toplu taşıma araçları da öğrenciler için ücretsizdir. Bunların fiyatları devlet tarafından sübvans edilir. (www.euroeducation.net; www.earecmn.org). Türkiye’de kısa bir süre önce ders kitaplarını ücretsiz dağıtma uygulaması başlatılmış ve bu uygulamanın ortaöğretimde de sürdürüleceği yetkililerce belirtilmiştir. Bunun yanısıra çocuğu okula devam eden maddi gücü yetersiz sınırlı sayıdaki ailelere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu tarafından görece düşük miktarda doğrudan para desteği yapılmaktadır. Ayrıca yükseköğretim öğrencilerine kredi ve harç yardımı yapılmaktadır.

Avusturya’da üniversitelerde ve sanat akademilerinde akademik yönetimin yanısıra, hükümeti temsilen bir idari yönetici de bulunmaktadır. Bu yönetici hükümete bağlı Bilim ve Araştırma Sekreterliğince atanır. Üniversiteler yönetim ve finansman açısından doğrudan hükümete bağlıdırlar. Bu anlamda özellikle idari ve mali özerkliğin sınırlı olduğu söylenebilir. Buna karşın akademik özerklik çok güçlüdür. Akademisyenler, araştırma ve öğretimde geniş yetki ve serbestliğe sahiptir. Öğretim üyeleri, asistanlar ve öğrenci grupları öğretimin içerik ve yönteminin belirlenmesinde söz sahibidirler (Leitner, 1992; <http://countrystudies.us/austria>). Türkiye’de ise idari ve akademik anlamda hükümetin üniversiteler üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur. Üniversitelerin hükümete bağlılığı biçimseldir. Ancak özerk olan ve başkanı Cumhurbaşkanınca atanan Yükseköğretim Kurulu (YÖK) üniversiteler üzerinde yönetim ve akademik yönden doğrudan müdahildir. Fakültelerdeki bazı bölümlerin (eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümleri gibi) programları, programlarda yer alacak dersler ve bu derslerde okutulacak konular dahi YÖK tarafından belirlenmektedir. Ayrıca öğrenci alma, öğretim üyesi atama, lisansüstü program açma gibi uygulamalar da YÖK’ün onayından geçmek zorundadır. Dolayısıyla akademik anlamda üniversitelerin özerkliğinin ve öğretim üyelerinin özgürlüğünün sınırlandırıldığı söylenebilir.

Öğretmen Yetiştirme ve Çalışma Koşulları

Avusturya’da öğretmen yetiştirme farklı statüdeki kolej ve akademilerde gerçekleştirilmektedir. Zorunlu okulların (ilköğretim, genel ortaokullar, meslek öncesi okullar/sınıflar) öğretmenleri, üniversite sistemiyle benzerlik gösteren 3-4 yıl süreli Öğretmen Eğitim Kolejlere tarafından yetiştirilmektedir. Öğrenciler ortaöğretimi (akademik ortaokulları) bitirdikten sonra bu kolejlere gidebilmektedir. Öğretmen adayları ilköğretim müfredatında yer alan tüm dersleri verebilecek şekilde yetiştirilirler. Mesleki teknik okullar, kolejler ve çıraklık eğitim merkezlerinin öğretmenleri, dört yıl süreli mesleki-teknik öğretmen eğitim kolejlerinde eğitim görmektedirler. Öğretmen eğitim kolejlere akademik araştırmalar ve göreve atanan öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim etkinlikleri de yürütmektedirler. Türkiye’de ise öğretmenler üniversitelerin bünyesindeki eğitim fakültelerinde yetiştirilmektedir. Zaman zaman başka fakültelerden mezun olanlardan da çeşitli branşlarda öğretmen alımı yapılmıştır.

Avusturya’da ilköğretim öğretmenleri eyalet çalışanları statüsünde ya özel sözleşmeyle çalışırlar ya da genel çalışma yasalarına göre görev yaparlar. Bu okulların birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin % 80’i kadınlardan oluşmaktadır. Akademik ortaöğretim öğretmenleri federal hükümete bağlı olarak özel sözleşmeyle ya da genel yasalara göre çalıştırılmaktadır. Türkiye’de ise tüm öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışırlar. Öğretmenlerin tamamına yakını genel çalışma yasalarına göre görev yaparken son yıllarda ihtiyaç duyulan bazı branşlarda sözleşmeli öğretmenler de çalıştırılmaya başlanmıştır.

Denetim

Avusturya eğitiminde *denetim sistemi* üç farklı düzeydeki birim tarafından yürütülmektedir. En üst düzeydeki denetim federal bakanlığa bağlı deneticilerce yapılır. Bunun dışında eyalet eğitim kurulu ve okul bölgesi eğitim kurullarına bağlı denetim birimlerinde görevli deneticiler görev yapmaktadır. Eyalet eğitim kurulu deneticileri, okul bölgesi eğitim kurulu deneticilerinin üst amiri pozisyonundadırlar. Ayrıca mesleki okulların denetimi için okul bölgesi eğitim kurulları bünyesinde uzmanlar görev yapmaktadır (www.ibe.unesco.org).

Türkiye’de eğitim denetimi alt sistemi, eğitim sisteminin genel merkezîyetçi yapısına paralel olarak yapılandırılmış ve ikili bir yapıda örgütlenmiştir. Bunlardan birincisi, çoğunlukla kurumsal denetim yapan ve Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütü bünyesinde bulunan müfettişlerden oluşan Bakanlık Teftiş Kurulu

Başkanlığıdır. Bu başkanlığa bağlı bulunan 230 müfettiş, teftiş yapılacak illerde, gruplar halinde turneler yoluyla ortaöğretim ve dengi kurumlara yönelik olarak denetim yapmaktadır. İkinci tür denetim ise, İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı çalışan İlköğretim Müfettişliği Başkanlıkları tarafından yürütülmektedir. 81 ilde örgütlenmiş İlköğretim Müfettişliği Başkanlıklarına bağlı çalışan 2834 ilköğretim müfettişi bulunmaktadır. Bu müfettişler de gruplar halinde, okul öncesi ve ilköğretim okulları ile bu düzeydeki her türlü kamu ve özel eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda çalışan tüm personelin denetimini yapmaktadırlar (MEB, 1993a; 1993b; 1999; 2001; www.tkb.meb.gov.tr)

Kaynaklar

- Bertilsson, M. ve Nybom, T. (1991). *Studies of higher education and research from university to comprehensive higher education: on the widening gap between "lehre and leben"*. Studies of Higher Education and Research. Stockholm. 18.05.2006 tarihinde alınmıştır: <http://www.epnet.com>
- Buchberger, F. (1993). *Teacher education in Austria. Teacher Training in the Council of Europe Countries*. İzmir: Dokuz Eylül University Buca Faculty of Education.
- DİE (2002). *2000 Türkiye genel nüfus sayımı sonuçları*. Ankara: DİE Yayınları.
- Doğan, E. (2001). *Avusturya eğitim sistemi*. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bülteni, Sayı 3. 10 Mayıs 2006 tarihinde indirilmiştir: <http://www.akdeniz.edu.tr/egitim/bulten>
- İnan, M. R. (1972). *Orta Avrupa'da gelişmenin ve demokrasinin temeli: Eğitim*. Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Leitner, E. (1992). *Austria. Handbook of world education: A comparative guide to higher education & educational systems of the world*. Editor: Walter Wickremasinghe. Houston, Texas: American Collegiate Service.
- MEB, (1993a). Teftiş Kurulu Başkanlığı Tüzüğü
- MEB, (1993b). Teftiş Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği
- MEB, (1999). İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği
- MEB, (2001). İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi
- MEB, (2005). *2004–2005 Milli Eğitim İstatistikleri*. Ankara: MEB Yayınları.

MEB, (2006). *Türkiye ve Avrupa birliğinin eğitim sistemleri*. Ankara: MEB (Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü) Yayınları.

Thomas, C. R. (1973). Philosophical anthropology and educational change: Wilhelm Von Humboldt and the Prussian reforms. *History of Education Quarterly*, 13(3), 219-230).

<http://countrystudies.us/austria> (erişim: 10.05.2006)

www.austria.gv.at (erişim: 22.05.2006)

www.bmsg.gv.at (erişim: 17.06.2006)

www.eurydice.org (erişim: 11.05.2006)

www.earmacn.org (erişim: 09.05.2006)

www.hazine.gov.tr (erişim: 11.06.2006)

www.ibe.unesco.org (erişim: 19.05.2006)

www.mapzones.com (erişim: 24.05.2006)

www.statistik.at (erişim: 10.05.2006)

www.tkb.meb.gov.tr (erişim: 25.02.2006)

*Summary***COMPARISON OF TURKISH AND AUSTRIAN
EDUCATIONAL SYSTEMS****Hasan Basri MEMDUHOĞLU***

Austria is an important member of European culture and Western civilization, reflecting their features, whereas Turkey is a country that synthesizes Oriental mystical values with Western civilization and lifestyle since the promulgation of Turkish Republic. It is considered that Turkey will benefit from examination of educational system of Austria, an important member of the European Union, and a comparative assessment with Turkish educational system, as the adaptative negotiations for membership to the European Union for Turkey have started. The present study of descriptive scan model was conducted after a literature search.

Demographical, social, political and economic factors play an important role in shaping education system of a given country. In Turkey, where education provided, including totally 14.089.604 students, 58.458 teachers, and the number of students is twice as high as the total population of Austria (State Institute of Statistics, 2002). In Austria, the rate of schooling is as follows: 90,5% at preschools, 100% at primary schools, 88,7% at secondary schools. In Turkey, these figures are respectively: 16% at preschools, 91% at primary schools and 55% at secondary schools. It can be said that in Turkey there have recently been important developments in the schooling rates, particularly in education of girls.

Austria, with a federal management structure based on provinces, is a country which applies centralization and localization in management to a certain extent, whereas despite vast lands and a large population, Turkey is considered one of the strictest centralists in the world. Management of education system is parallel to this general management structure.

Address for correspondence: *Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı, hmemduh@yahoo.com

Although provinces have considerable authorities in management in Austria, the government has the greatest influence on educational management and supervision. Authorities of provinces generally concern academic (curriculum, methods etc.) matters. Educational institutions with a two-hierarchical structure, namely the centre and the provinces, are federally, provincially and regionally organized. Federal Ministry of Education, Science and Culture, provincial school boards and district school boards jointly carry out management and supervision of educational institutions. In Turkey, MoNE (Ministry of National Education) has all the authority in education. MoNE is responsible for management, financing and supervision of all preschools, primary and secondary state schools. All the central provincial educational units in the country are directly under the supervision of the ministry.

In Austria, where the society has a great influence on education, with an understanding of participation, schools have a large managerial and academic autonomy. Before education regulations are made, teacher organizations and organizations of families, youth and employees-employers likely to be influenced by these regulations are interviewed.

In secondary schools, school community committees, class forums and school forums consisting of teachers, families and student representatives have a say in school management (planning teaching and education) (www.bmsg.gv.at). Although there are student representation organizations and councils in Turkey and certain developments in this context, they are insufficient. Despite the influence by families and non-governmental organizations on education as pressure groups, structural regulations are needed in these matters. In addition, the curriculum and the weekly scheduled defined for the academic year are standardized and schools do not have a right of initiative to change them.

In both countries, the compulsory education which begins at the age of six is co-education and tuition free. The eight-year compulsory education in Turkey continuous in nature, while in Austria it covers nine years and is applied as 4+4+1 or 4+5 years.

There are private schools in both countries. In Austria, about 11% of primary and secondary schools are private. Private schools mostly open under the control of church, religious communities and groups. In these schools, education is influenced by the related religious groups to a certain extent. The schools, with an understanding of elitist education, have a stricter discipline than state schools (<http://countrystudies.us/austria>; www.eurydice.org). However, in Turkey, religious groups or others are banned from opening schools. In all the private schools, the

same standard curriculum applies as state schools. Also, these schools are directly under the supervision of MoNE (<http://countrystudies.us/austria>; <http://www.eurydice.org>).

In Austria, primary school students do not fail. With class decision or school council decision, oral examinations might take place as well as usual written grading in the middle of the term or at the end of the academic year. In special cases during this period, some students might be placed in lower or upper classes after an interview with their families. In Turkey, students repeat the same grade with the approval from their families.

In Austria, there are totally 22 universities of science and six universities of art (academies). In the country there are no private universities and higher education is tuition free. Also, there are vocational colleges independent from universities (Leitner, 1992; www.ibe.unesco.org). In Turkey, there are private foundation universities as well as state universities. In private universities, education is not tuition free and at some of these universities tuitions are really high. Students can also be taught at two-year or four-year schools on university campuses.

In Austrian universities, education is based on Humboldt's philosophy. In this respect, scientific research, academic freedom and training intellectuals with multiple interests (rather than citizens with too much expertise in a given field) are indispensable for universities (Bertilsson and Nybom, 1991; Thomas, 1973). Before choosing their specialty, university students first have basic courses in natural sciences, social sciences and philosophy (Bertilsson and Nybom, 1991). In Turkey, university education focuses on professional competence based on extreme specialization, rather than providing university students with an intellectual or holistic point of view. Undergraduate and graduate programs are confined to strict rules of certain areas, and scientific integration is neglected.

In both of the education systems, there are university entrance examinations. Students get into universities according to the result of the exams (MoNE, 2006, 50). In Turkey, university applicants have to choose departments in relation to the type of high school they are graduated from. If they prefer different departments, their scores considerably decrease.

In Austria, students are directly or indirectly financed following the social state principle. In the country, educational materials like textbooks etc. are very cheap. Students do not have to pay for public transportation (www.euroeducation.net; www.earmacn.org). Similarly, in Turkey, students are now given free textbooks. In addition to this, low-income parents are financially supported by the Fund for the Encouragement of Social Cooperation and Solidarity.

Furthermore, higher education students are provided with tuition fee support. In Austria, there is a managing director at universities and art academies to represent the government, as well as academic management. Universities are directly under the government in terms of management and financing. However, academic autonomy is very strong. Academicians have power and freedom in research and teaching. Teaching staff, assistants and students groups get involved in determining the content and method of teaching (Leitner, 1992; <http://countrystudies.us/austria>). In Turkey, the government has no direct effect on universities in academic and non-academic sense. Universities are only formally under the government. Yet, the autonomous Higher Education Board is a direct intervener academically or non-academically. Programs of some departments at faculties, courses in the programs and even the topics to teach are defined by Higher Education Board. Also, practices such as student admissions, teaching staff appointments and opening graduate programs are submitted to Higher Education Board for approval.

In Austria, teachers for compulsory schools are trained at three or four-year-teacher training schools. In these colleges to which students graduated from secondary schools (academic secondary schools), candidate teachers are trained to be able to teach all lessons included in the primary school curriculum. Teachers of vocational schools are trained for four years at vocational and technical teacher training colleges. Teachers are employed as provincial workers. They work according to a special contract or general labor laws. In Turkey, teachers are trained at faculties of education at universities. Those from different faculties have occasionally been recruited as branch teachers, but all of them are under the control of MoNE. Nearly all the teachers work according to general labor laws, whereas contract teachers have recently been employed because of the need in certain branches.

Austrian education supervision is carried out by supervisors from the federal ministry. Moreover, there are supervisors in supervising agencies of the provincial education board and school district education councils (www.ibe.unesco.org). In Turkey, there is a double supervising mechanism. About 230 supervisors from the Ministry often institutionally supervise secondary schools, while 2834 primary school supervisors in provinces under provincial national education directorates supervise primary schools, all public and private educational institutions at that level and their staff (MEB, 1993a; 1993b; 1999; 2001; www.tkb.meb.gov.tr)